

Reprezentarea antisemitismului politic în presa din Budapesta și Cluj între anii 1882-1918

Cuvintele-cheie:

antisemitism politic, presa politică, ziare locale, "chestiune evreiască", comparație, Cluj, presa pro-guvernamentală și de opoziție

În teza mea de doctorat îmi doresc să explorez o secțiune a antisemitismului politic care a fost prezent și în Ungaria în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și a reprezentărilor „chestiunii evreiești” în presa politică. Mai precis, voi examina articolele scrise despre evrei între anii 1882 și 1918, publicate în ziare de opoziție și pro-guvernamentale. Voi prezenta modul în care s-a schimbat percepția asupra evreilor, respectiv modul în care a evoluat așa-numita „chestiune evreiască” în această perioadă. Pentru a obține o imagine mai clară a discursului public și a posibilelor modificări ale acestuia, am ales să studiez presa din Cluj, oraș care în perioada respectivă a fost centru economic și cultural cu importanță regională.

Aspectele maghiare ale antisemitismului politic, care a fost o caracteristică a Europei de la sfârșitul secolului al XIX-lea, sunt insuficient cercetate. Acest lucru este valabil mai ales în ceea ce privește presa politică din marile orașe. Cercetările anterioare s-au concentrat preponderent asupra activităților politicienilor antisemiți de frunte (printre alții, Győző Istóczy¹, Gyula Verhovay², Géza Ónódy³, Ivan Simonyi⁴), asupra conceptelor principale, argumentelor și actelor liderilor de opinie antisemiți, precum și asupra Partidului Național Antisemit înființat în

¹ Győző Istóczy, avocat, politician, parlamentar. Inițial, a fost membru al Partidului Liberal, a ținut primul discurs antisemit în Parlamentul maghiar în 1876. În anii 1880 a devenit cel mai important și proeminent lider al mișcării politice antisemite: a fondat ziarul lunar antisemit, *12 Rőpirat* și a fost unul dintre fondatorii Partidului Antisemit în 1883. *Lexicon biografic maghiar*. <https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html> descărcat pe 15.07.2021.

² Gyula Verhovay, politician și jurnalist. Și-a început cariera lucrând ca jurnalist la ziarul *Ellenőr*, mai târziu a lucrat pentru proeminentul ziar, *Egyetértés* până în 1878. În acel an a fost ales în Parlamentul maghiar cu program independent. În 1879 și-a fondat propriul ziar, *Függetlenség* care a fost folosit în mișcarea antisemită în timpul calomniei de sânge de la Tiszaeszlár din 1882–83. În 1884 a devenit membru al parlamentului cu program politic antisemit. *Hungarian Biographical Lexicon*. <https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html> descărcat pe 15.07.2021

³ Géza Ónódy, jurist și om politic. Inițial asistent juridic, asistent Iudex nobilium, ulterior Iudex nobilium al districtului Alsódada. În cadrul alegerilor din 1881 a fost ales ca membru al Partidului Independent în districtul Hajdúnánás, mai târziu la alegerile din 1884 și 1887 a fost ales în același district, dar cu program antisemit. Ca localnic, el a avut una dintre cele mai active politici antisemite din calomnia de la Tiszaeszlár. János Gyurgyák: *A zsidókérdés Magyarországon. Politikai eszmetörténet. („Chestiunea evreiască în Ungaria. Istoria ideilor politice”)* Osiris Kiadó, Bp. 2001., 695. p.

⁴ Iván Simonyi, jurist și om politic. În 1872 a fondat împreună cu Jókai Mór și Horn Ede ziarul, *Westungarischer Grenzboten* în Pozsony (azi Bratislava, Slovacia). În 1878 și 1881 a fost ales în parlament cu programul Partidului Independent, dar în 1884 a câștigat un mandat cu program antisemitic. Ibid. p. 700.

1883. Cu toate acestea, aceste studii nu dezvăluie prea mult în ce măsură discursurile antisemite ale Camerei Reprezentanților sau alte acte antiievreiești au ajuns să afecteze societatea în general. Cercetarea mea poate fi considerată o primă încercare de a răspunde la această întrebare referitoare la Cluj/Kolozsvár. În același timp, putem studia antisemitismul din secolul al XIX-lea dintr-o perspectivă nouă, deoarece nu mă străduiesc să reconstruiesc ideologiile politicianilor antisemiți, ci mai degrabă să examinez amploarea și impactul acestora în presa politică a unui anumit oraș. Alegerea locației este justificată de două stimulente importante. Pe de o parte, vorbim de un oraș departe de capitala de atunci, Budapesta, care a fost centrul vieții politice maghiare și al acțiunilor reprezentanților antisemiți. Astfel, este interesant de observat cum pot fi interpretate unele teme care sunt tematizate în capitală pe plan local. Pe de altă parte, este vorba despre fosta capitală a Transilvaniei, cunoscută și sub denumirea de bastionul toleranței, motiv pentru care este deosebit de important să studiem dacă antisemitismul din Budapesta a intervenit în presa locală transilvăneană.

Cercetarea mea se bazează pe texte din cotidienele locale, de opoziție și pro-guvernamentale. Cred că aceste ziare pot oferi o perspectivă asupra influenței politicii din Budapesta asupra societății din afara capitalei. În cercetarea mea, m-am concentrat asupra presei pro-guvernamentale (de-a lungul deceniilor aceste publicații și-au schimbat denumirea de câteva ori: *Kolozsvári Közlöny*⁵, *Kolozsvár*⁶, *Magyar Polgár*⁷), iar din partea politică opusă m-am concentrat pe *Ellenzék*⁸ (care a fost publicată fără întrerupere până în 1944). Publicațiile menționate mai sus pot fi considerate cele mai importante ziare tipărite la nivel local deoarece, pe de o parte, reflectă punctele de vedere ale jurnaliștilor locali, iar pe de altă parte, pot influența modul în care cititorii gândesc despre poporul evreu. Mai mult, toate ziarele (care se conformau tendințelor politice) fuseseră publicate pentru perioade mai lungi, jucând astfel un rol decisiv în viața publică a orașului și a regiunii. În următorul subcapitol, voi examina mai detaliat aceste organe de presă.

⁵*Kolozsvári Közlöny* (*Monitorul Kolozsvár*): tipărit la Kolozsvár/Cluj-Napoca între 1882 și 1886.

⁶*Kolozsvár*: tipărit la Kolozsvár/Cluj-Napoca între 1886 și 1898.

⁷*Magyar Polgár* (*cetățean maghiar*): tipărit la Kolozsvár/Cluj-Napoca între 1898 și 1904.

⁸*Ellenzék* (*Opoziție*): tipărit la Kolozsvár/Cluj-Napoca între 1880 și 1944.

Tema disertației justifică includerea a încă două produse de presă în analiză: săptămânalul de orientare neologă⁹ *Egyenlőség* („Egalitatea”) și revista antisemită *12 Röpírat* („12 pamflete”). În ciuda faptului că acestea au fost tipărite la Budapesta, ele pot complementa acest studiu cu aspecte importante. *Egyenlőség*, tipărit până în 1938 (devenit mai târziu *Magyar Zsidók Lapja* („Ziarul evreilor maghiari”) a fost cel mai important ziar confesional al comunității evreo-maghiare și s-a concentrat în special pe formarea de opinii despre viața publică. Prin urmare, merită să subliniem modul în care membrii conștienți din punct de vedere politic ai comunității neologe evreiești din Ungaria au reacționat la anumite evenimente, de exemplu la calomnia de la Tiszaeszlár sau la alegerile din Camera Reprezentanților, examinând posibilele puncte comune sau diferențe în raport cu textul publicat în ziarele din Kolozsvár/Cluj-Napoca. Am luat în considerare studiul lucrării *12 Röpírat* („12 pamflete”) din același motiv, evident, ținând cont de faptul că publicația analizează evenimentele vieții politice dintr-o perspectivă antisemită, singura temă a ziarului fiind așa-numita „chestiune evreiască”.

Deși în Ungaria politicile antisemite au fost introduse și ridicate la rangul de politică oficială abia în anii 1920, cu așa-numita *lege numerus clausus*¹⁰, nu înseamnă că nu fusese prezent anterior un discurs despre evrei sau despre limbajul antisemit în forumurile relevante ale vieții politice, publice și în presă. Investigațiile mele arată clar că ziarele din Kolozsvár/Cluj-Napoca s-au aliniat dezbaterilor politice ale capitalei cu privire la chestiunea evreiască și antisemitism. Am văzut că aceleași articole au fost publicate de mai multe ori și că au fost scrise eseuri de opinie ca răspuns la evenimente importante din punct de vedere politic, cum ar fi calomnia omorului ritual de la Tiszaeszlár, dar întrebările și evenimentele au fost prezentate în conformitate cu apartenența politică a fiecărui organ de presă. Ziarul pro-guvernamental *Kolozsvári Közlöny* (devenit *Kolozsvár* și mai târziu *Magyar Polgár*) a publicat articole într-o manieră echilibrată și estompată despre probleme legate de comunitatea evreiască și nu s-a lăsat purtat de val de izbucniri antisemite. Acest lucru este în concordanță cu politica guvernelor

⁹ Iudaismul neolog: la Congresul Universal Evreiesc din 1868 convocat de József Eötvös cu scopul de a unifica religiile evreiești și de a crea o organizație centralizată, reprezentanții evreilor din Ungaria au fost împărțiți în trei direcții. De atunci distingem comunitățile care susțin Status Quo (în continuare: status quo ante) - care doreau să mențină viața religioasă prin aderarea la tradițiile religioase și la reformele făcute până atunci, atitudinea ortodoxă - care cerea o aderență cât mai strictă posibilă la tradițiile religioase și poziția neologului - în favoarea unor reforme ulterioare și a unei abordări mai relaxate a tradițiilor religioase.

¹⁰ Articolul XXV din legea din 1920 reglementează înscrierea la universitățile de științe, la universitatea tehnică, la facultatea de economie și la academia de drept din Budapesta. Forrás: *1000 év törvényei*. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92000025.TV&searchUrl=/ezer-ev-torveny%3Fpagenum%3D38>, ultima dată: 2021. 06. 17.

epocii care au sprijinit asimilarea evreilor. Un bun exemplu în acest sens este sprijinul celor care au părăsit Rusia în perioada pogromurilor antievreiești și sprijinul necritic al legilor privind politicile clericale. Este interesant să observăm poziția pro-guvernamentală a *Kolozsvári Közlöny* în timpul dezbaterilor asupra legii căsătoriei dintre evrei și creștini din 1883-1884. Ziarul, respectând poziția guvernului, a susținut propunerea în sine, dar a respins introducerea căsătoriei civile care fusese susținută de opoziție.

Ziarul *Kolozsvári Közlöny* a avut o poziție consecventă și în timpul derulării cazului Tiszaeszlár. La început, ziarul a preluat articole din presa centrală care, mai ales la început, erau adesea știri și reportaje senzaționale mai degrabă decât articole obiective, aliniindu-se astfel tiparelor stabilite de ziarele naționale și, în special, celor publicate în capitală.¹¹ Din aceste articole reiese clar că ancheta incidentului a fost părtinitoare încă de la început. În loc să clarifice dispariția fetei, principalul obiectiv al investigației a fost strângerea de probe împotriva evreilor suspectați de omor ritual.¹² *Kolozsvári Közlöny* a publicat și articole despre acuzații de omor ritual din secolele precedente – cum ar fi cazul din Orkuta din 1764 sau cazul Nagykálló din 1790¹³. Ziarul a prezentat aceste cazuri subliniind tortura inumană asupra evreilor acuzați pe nedrept și faptul că majoritatea cazurilor s-au încheiat cu achitare. Din articolele publicate reiese că redacția cotidianului a respins ferm superstițiile medievale și antisemite. Un bun exemplu este articolul scris de Albert Berzeviczy, cât și articolele care au apărut în urma verdictului, în care redactorii subliniau că, în primul rând, ar trebui aplicate repercusiuni publice aspre politicianilor și agitatorilor antisemiți și nu populației.¹⁴ În esență, în perioada studiată, singura declarație problematică din partea ziarului a fost momentul în care a dat credibilitate acuzației de omor a învinutului din Tiszaeszlár, însă după ce a fost pronunțat verdictul, editorialul a susținut

¹¹ Kubinszky subliniază, de asemenea, importanța știrilor senzaționale zilnice care nu au nici un fundament, atât în capitală, cât și în țară. Kubinszky 1976, p. 93-94.

¹² Kubinszky 1976, p. 91. În monografia sa, János Gyurgyák subliniază modul în care Károly Eötvös subliniază antisemitismul și corupția autorităților de investigație (Gyurgyák 2001, p. 284), așa cum se vede în Kövér 2011, p. 389.

¹³ Cazurile sunt descrise și de Tamás Kende în lucrarea sa de disertație. Tamás Kende : *Együttélés–Együttfélés. („Living Together – Parallel Fears”) Calomni și pogromuri în Europa de Est modernă*. Miskolc, 2012. p. 93-94. <http://phd.lib.uni-miskolc.hu/document/14008/12765.pdf> descărcat pe: 2021. 04. 04. și Péter Kónya: Az orkutai vérvád („Calomnia de sânge a lui Orkuta”). În: Judit Pieldner et al (ed.): *Kulturális identitás és alteritás az időben* („Identitatea culturală și alteritatea în timp”). Universitatea din Debrecen, Institutul de Istorie, Debrecen, 2013. p. 43–50.

¹⁴ Se știe că în urma sentinței judecătorești au izbucnit revolte antievreiești în mai multe părți ale țării, multe dintre ele în Transdanubia și în jurul Bratislavei. Kubinszky 1976, p. 105-130.

ferm poziția de nevinovat a acuzatului evreu și a plasat abuzurile din jurul procedurilor în centrul publicațiilor lor.

Prin comparație, în perioada studiată, cotidianul lui Miklós Bartha, *Ellenzék*, a avut o atitudine foarte contradictorie față de antisemitism și față de „chestiunea evreiască”. Este important de remarcat că ziarul nici măcar nu a abordat persecutarea poporului evreu din Rusia la fel de des și la fel de amănunțit ca publicația *Kolozsvári Közlöny*. În plus, în contextul cazului Tiszaeszlár, au fost des publicate articole care atacau evreii maghiari. În acest sens, *Ellenzék* a mers atât de departe încât a învinuit poporul evreu pentru antisemitismul care se desfășura rapid în Ungaria și pentru calomnia omorului ritualic care domina discursul public. *Ellenzék*, ca și *Kolozsvári Közlöny* - în absența unui corespondent - a preluat articole în mod regulat din ziarele din Budapesta. Însă, se poate observa o diferență semnificativă între cele două organe de presă: *Kolozsvári Közlöny* a criticat unele surse – în special ziarul *Függetlenség* („Independența”) – și era mai înclinat să transmită informații obiective. În contrast, *Ellenzék*, nu a refuzat să retipărească în mod necritic articolele din ziarul antisemit *Függetlenség*. Articolele publicate și unele dintre introducerile care le preced pe acestea indică faptul că, de la început, chiar și fără dovezi, ziarul a acordat credit acuzației de crimă, fără a exclude posibilitatea de adevăr a acestuia. În *Ellenzék*, unele texte sunt în mod clar antisemite, acuzând poporul evreu de moralul public stabilit și antisemitism. O contra-abordare interesantă este articolul lui Miklós Bartha, care invocă și responsabilitatea societății creștine. În ciuda atitudinii controversate, *Ellenzék* a condamnat ferm activitatea lui Győző Istóczy și a susținut legalizarea căsătoriilor între evrei și creștini, deși, în principiu, în conformitate cu Partidul Independenței, a solicitat introducerea căsătoriei civile.

În perioada anterioară Primului Război Mondial, merită evidențiată activitatea lui Miklós Bartha. Bartha a scris mai multe articole legate de „chestiunea evreiască”, al căror conținut este destul de ambivalent. În timpul procesului de la Tiszaeszlár, el a susținut poziția lui Eötvös și dreptul la apărare al acuzatului. Bartha a fost și pro-asimilaționist. Pe de altă parte, în 1884, a criticat comunitatea evreiască pentru că nu a oferit suficient sprijin financiar Societății Culturale Maghiare din Transilvania. În același an a publicat un articol în care pune sub semnul întrebării motivul pentru care comunitatea evreiască locală a sărbătorit Paștele „cu excluderea creștinilor”.

Una dintre cele mai importante perspective, atât despre Bartha, cât și despre *Ellenzék*, referitoare la „chestiunea evreiască” ne oferă reportajul *Kazárföldön* („Pe pământul Khazar”), publicat în mai multe părți. Textul a fost un tip de conținut clar nou, atât în *Ellenzék*, cât și în general, în literatura antisemită contemporană. Antisemitismul autorului este susținut de o serie de citate care compară evreii cu târâtoare, reptile sau specii de plante invazive care sufocă vegetația locală. Bartha portretizează în mod clar poporul evreu ca fiind respingător, care, de fapt, cu greu poate fi privit ca fiind ființe umane, înfățișându-i drept „calculați, vicleni, dar o mizerie care, din punct de vedere moral, nu este superioară animalelor sălbatice”. Antisemitismul autorului reiese și din modul în care îi descrie pe evreii locali numindu-i khazari. El lasă cititorul cu impresia că această comunitate evreiască, per ansamblu, este formată din imigranți galițieni, cât și din criminali care i-au adus pe locuitorii locali, rutenii, în pragul distrugerii.¹⁵

Având în vedere toate acestea, nu este de mirare că în timpul Primului Război Mondial, *Ellenzék*, care la acea vreme era practic cel mai important produs de presă din Kolozsvár/Cluj-Napoca, s-a îndepărtat de fostele sale valori liberale și a devenit, în esență, un ziar naționalist radical. Reorientarea spre dreapta este evidentă și prin faptul că din acel moment publicau în mod regulat articole ale episcopului Ottokár Prohászka (apreciat foarte mult de editorial), precum și rezumate ale lucrărilor sale. În plus, subiectul principal al articolelor a devenit națiunea maghiară reînviată și eroică-luptătoare, remarcabil de creștină. Editorialul și-a exprimat deseori respectul în articole față de importanța episcopului și/sau a Bisericii creștine (în primul rând catolice), fiind destul de generos cu calificativele exaltate. „Cuvintele lui Hristos, cel persecutat și iubitor, ne-au fost transmise prin buzele unui duh sublim, ale unui mare preot catolic maghiar, de rang înalt. Ottokár Prohászka, al cărui nume a devenit un concept în jurul Carpaților, s-a ridicat să vorbească. L-am ascultat, cu părțile în mâini.”¹⁶ Pe lângă aceasta, toți

¹⁵ Gyurgyák mai atrage atenția asupra faptului că Bartha nu înțelegea – și nu dorea să înțeleagă – comunitatea și cultura tradițională evreiască pe care le întâlnește în Rutenia Carpatică, ceea ce a dat naștere construcției ideologice conform căreia existau două tipuri de evrei în țară: comunitatea patriotică, de limbă maghiară, pe care o considera parte a societății maghiare, și khazarii, a căror asimilare ar fi trebuit să fie facilitată de fostul grup. Gyurgy, 2001. p. 360–361.

¹⁶ Portik Andor: A szent kereszt fénye ("Lumina Sfintei Cruci"). *Ellenzék* („Opoziție”) vol. 37. (1916. 15 aprilie) numărul 87. p. 1. În studiul său, Peter Bihari menționează că Prohászka devine cu adevărat activ spre sfârșitul războiului din 1918, dar articolul pe care l-am citat arată că a mai vorbit despre probleme sociale și politice. Péter Bihari: Antisemitizmus az első világháború Magyarországon („Antisemitismul în timpul Primului Război Mondial în Ungaria”). *Beszélő* („Difuzor”), 2008. Februarie, nr. 2., p. 74. [https://adtplus-arcnum-hu.web.bcucluj.ro:2443/en/view/Beszelo_2008_1/?query=proh%C3%A1szka&pg=203&layout=s](https://adtplus-arcnum.hu.web.bcucluj.ro:2443/en/view/Beszelo_2008_1/?query=proh%C3%A1szka&pg=203&layout=s) descărcat pe: 2021. 02. 21. În studiul său, Máté Gárdonyi subliniază că Prohászka a fost un episcop iluminat și generos în Székesfehérvár până la Primul Război Mondial, deschis către lumea modernă și științe. Antisemitismul său a devenit

termenii, frazele și acuzațiile antisemite ale vremii pot fi găsite în *Ellenzék*. Exemplele includ „profitori de război”, „galicieni”, „transportatori de armată” sau articole care criticau evreii care se străduiau să evite frontul. Potrivit articolelor despre abuzurile de provizii militare și produse alimentare în general, țara ducea un război pe două fronturi: nu vorbeau doar despre soldații de pe front, ci și despre cei care au rămas acasă, luptând cu așa-zisul „inamic intern”, luptând împotriva producătorilor și distribuitorilor de alimente din interiorul țării.¹⁷ În plus, trebuie remarcat faptul că *Ellenzék* a susținut cu fermitate înființarea Companiei Centrale de Presă, susținând că este absolut necesară pentru a elibera Presa Creștină de represiunea „străină”. Articolele despre compania de presă transmit în esență același mesaj, adică nevoia de a lupta împotriva „spiritului evreiesc”, nevoia de protecție a Ungariei creștine de presa evreiască. În ansamblu, aceste proceduri arată clar că până în această perioadă ziarul nu mai urma tradițiile liberale ale lui Kossuth, ci se apropia de principiile creștin-naționaliste și antisemite reflectate în presa epocii Horthy.

În ansamblu, se poate spune că „chestiunea evreiască” a fost prezentă constant în segmentul de presă pe care l-am studiat, și anume cel publicat la Kolozsvár/Cluj-Napoca între 1882 și 1918, astfel că și sentimentele publicului au putut fi foarte influențate de ziare. Întrebările politice și de altă natură legate de poporul evreu și de calomnia omorului ritualic de la Tiszaeszlár au apărut în mod proeminent atât în presa pro-guvernamentală, cât și în presa din capitală. Se poate spune că, în ceea ce privește ziarele apărute în Kolozsvár/Cluj-Napoca, organele de presă progubernamentală au vorbit întotdeauna pe un ton mai echilibrat și mai domol despre întrebările care privesc comunitatea evreiască, în mod clar în concordanță cu poziția guvernului, în sprijinul asimilării poporului evreu. În contrast, *Ellenzék*, deși a condamnat însuși fenomenul antisemitismului până la primul război mondial, a publicat adesea conținut care ar

un element major al publicațiilor sale pentru prima dată în a doua jumătate a anilor 1890, argumentele sale la acea vreme bazându-se pe receptarea culturii evreiești și a legilor referitoare la politica bisericii. După aceasta, antisemitismul a devenit un element major al publicațiilor sale după primul război mondial. Mate Gárdonyi: *Az antiszemizmus funkciója Prohászka Ottokár és Bangha Béla társadalom- és egyházképében ("Funcția antisemitismului în concepțiile asupra societății și asupra bisericii lui Ottokár Prohász și Béla Bangha")*. http://hdke.hu/files/csatolmanyok/12_GardonyiMate_Azantiszemizmus_Funkcioja_ProhaszkaOttokar.pdf descărcat pe: 2021. 07. 11.

¹⁷ Desigur, problemele reale cu transportul armatei au fost mult mai complicate decât cele pe care *Ellenzék* le-a prezentat cititorilor săi. Principala sursă a acestor probleme fusese aprovizionarea prost organizată a monarhiei și înaintarea rapidă a armatelor ruse, ceea ce a dus la necesitatea furnizării cu ajutorul distribuitorilor locali, dintre care unii profitau într-adevăr de ocazie. Bihari, 2008. p. 145–146.

putea fi calificat drept antisemit (de ex. reportajul „Kazárföldön”). Având în vedere antecedentele, nu este de mirare că *Ellenzék* s-a reorientat spre dreapta în timpul Primului Război Mondial și poate fi considerat în esență un produs de presă naționalist radicală pentru acea vreme. Trecând în revistă activitățile ziarului din acea perioadă, este clar că printre paginile *Ellenzék* (care a devenit purtător de cuvânt al guvernului și al Partidului Ardelean după cel de al doilea Arbitraj de la Viena) se găseau texte antisemite și naționaliste deja din timpul monarhiei.

În forma sa actuală, analiza mea poate fi considerată doar un început. Ar fi necesară și studierea presei din alte orașe transilvănene pentru a obține o imagine de ansamblu asupra atitudinilor politice locale și regionale și despre antisemitism. Pe lângă studierea „chestiunii evreiești”, ar fi interesant să examinăm și relația intelectualilor transilvăneni și a presei cu alte minorități. Însușind acestea, am putea obține o imagine mai bună a modului în care, în lumina unei epoci definite oficial de liberalism și spiritul incluziv, presa și intelectualii s-au manifestat în privința naționalităților. Este de remarcă că ar fi necesară și o cercetare a presei române și germane din Transilvania pentru a înțelege mai bine dinamica poziției lor privind „chestiunea evreiască” și antisemitismul. Astfel, am putea avea o analiză comparativă asupra temei.

Cuprins

1. Introducere.....	5
1.1. Metodologie, surse și literatură de specialitate.....	6
1.2. Scurtă istorie a publicațiilor de presă utilizate.....	13
1.3. Antisemitismul politic apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea în Europa și în Ungaria până la Primul Război Mondial.....	18
1.4. Scurtă istorie a evreilor clujeni până la Primul Război Mondial.....	27
2. Principalele teme ale anilor 1880 în jurnalele de presă studiate.....	33
2.1. Reprezentarea procesului de la Tiszaeszlár în jurnalele de presă studiate.....	33
2.1.1. Începutul cazului de la Tiszaeszlár.....	33
2.1.2. Știri preluate din alte jurnale de presă.....	36
2.1.3. Menționarea altor cazuri anterioare de omor ritual.....	46
2.1.4. Scrieri publicistice care s-au ocupat de caz.....	54
2.2. Dezbaterile în jurnalele de presă a propunerii legislative privind căsătoria între evrei și creștini.....	73
2.3. Alegerile din 1884.....	93
2.3.1. Înainte de alegeri.....	94
2.3.2. Perioada campaniei de alegeri.....	106
2.3.3. Evaluarea alegerilor și ”problematicele evreilor” în jurnalele de presă.....	120
2.4. Formarea Asociației Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania și ”problematicele evreilor”.....	126
2.5. Ecoul pogromurilor rusești în jurnalele de presă.....	133
3. Tematica perioadei cuprinse între anii 1890 și Primul Război Mondial.....	147
3.1. Problematicele reformelor politicii Bisericii.....	147
3.2. Problematicele incluziunii în Egalitate.....	155
3.2.1. Argumente pro incluziune.....	156
3.2.2. Incluziunea dezbătută în cadrul Comisiei Camerei Reprezentanților pentru învățământ public și justiție.....	158
3.2.3. Soarta proiectului incluziunii în cadrul Camerei superioare.....	160
3.2.4. Evaluarea în cadrul Egalității a legii acceptate.....	165

3.3. Opera Khazárföldön (<i>Pe pământ khazar</i>) a lui Bartha Miklós și reprezentarea acesteia în jurnalele de presă.....	167
4. Perioada Primului Război Mondial.....	179
4.1. Îndepărtarea cotidianului Ellenzék (<i>Opoziția</i>) de la valorile liberale în perioada Primului Război Mondial.....	181
4.1.1. Accentuarea tonului radical, naționalist.....	181
4.1.2. Tematica mercantilismului și a scumpirilor de preț în timpul războiului.....	190
4.1.3. Reprezentarea soldaților evrei și modul în care s-au descurcat cei rămași acasă: problematica împrumutului de stat acordat pentru a contribui la cheltuielile de război.....	210
4.1.4. Sondajul Secolului XX.....	214
4.1.5. Cazul înființării societății centrale de presă Központi Sajtóvállalat.....	224
5. Sumar.....	231
Bibliografie.....	237

- Sfârșitul traducerii -

Subsemnata Kovacs Cristina, interpret și traducător autorizat pentru limba străină maghiară, în temeiul autorizației nr. 19705 din data de 18.05.2007, eliberată de Ministerul Justiției din România, certifică exactitatea traducerii efectuate din limba maghiară în limba română, că textul prezentat a fost tradus complet, fără omisiuni, și că, prin traducere, înscrisului nu i-a fost denaturat conținutul și sensul.

INTERPRET ȘI TRADUCĂTOR AUTORIZAT

Kovacs Cristina

